

трансформації встановлено: 1. Цифровізація вимагає переходу від реактивного психологічного супроводу до проактивного формування цифрового соціально-психологічного імунітету. Це дозволяє правоохоронцю не лише протидіяти стресу, а й зберігати соціальну емпатію в умовах алгоритмізації службових процесів. 2. Гейміфіковані платформи та цифрові екосистеми визнання стають новим інструментом зміцнення горизонтальних зв'язків у колективах, запобігаючи професійній ізоляції фахівців «цифрових» підрозділів і сприяють соціальній згуртованості підрозділів. 3. Використання VR/AR-технологій перетворює підготовку правоохоронців на процес здобуття керованого досвіду. Це критично важливо для розвитку навичок деескалації конфліктів та соціальної інклюзії в цифровому суспільстві.

Перспективним вбачається подальше дослідження можливостей VR-технології, які трансформують соціально-психологічну підготовку з теоретичного навчання на набуття безпосереднього досвіду, що в рази підвищує ефективність засвоєння соціальних норм та професійних навичок.

Список використаних джерел

1. Барко В. І. Психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теорія та практика. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 45–58.
2. Бандурка О. М., Пряхін Є. В. Управління в органах поліції: соціально-психологічні аспекти в епоху цифровізації. К. : Юрінком Інтер, 2023. 320 с.
3. Ірхін Ю. Б. Психологія професійної комунікації в цифровому середовищі. *Психологія і суспільство*. 2024. № 1. С. 112–125.

Віталій Узун

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності І 10 Соціальна робота та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ І ВЕТЕРАНОК У ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Статтю присвячено визначенню організаційно-педагогічних умов ефективної соціальної адаптації ветеранів і ветеранок у громадянське

суспільство в умовах триваючої війни. Обґрунтовано актуальність проблеми на основі сучасних статистичних даних щодо масштабів ветеранської спільноти в Україні та ключових викликів реінтеграції. Проаналізовано вітчизняне нормативне підґрунтя та міжнародний досвід (США, Канада) у частині педагогічного компоненту адаптаційних програм. Визначено чотири організаційно-педагогічні умови, що забезпечують системний підхід до соціальної адаптації ветеранів. Результати дослідження можуть бути використані в діяльності ветеранських просторів та соціальних служб.

Ключові слова: *соціальна адаптація, ветерани, організаційно-педагогічні умови, реінтеграція, ветеранський простір, соціальна робота.*

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення 2022 року поставило Україну перед масштабним соціальним викликом: забезпечити успішну адаптацію сотень тисяч військовослужбовців до цивільного життя. За прогнозами, після завершення бойових дій до 5 мільйонів ветеранів та членів їхніх сімей потребуватимуть підтримки у реінтеграції – близько 10 % населення країни [7]. Рівень безробіття серед ветеранів становить 31 % – майже втричі вищий, ніж серед загального населення [9]. Клінічні дослідження фіксують ПТСР або комплексний ПТСР у 67,4 % бойових військовослужбовців [6]. За даними соціологічних досліджень, 84 % ветеранів очікують психоемоційної нестабільності після повернення, а третина вже відчуває відчуженість від громад [8].

Традиційно системи підтримки ветеранів зосереджені на медичній і психологічній реабілітації. Проте вітчизняний і зарубіжний досвід засвідчує: ізольованого терапевтичного підходу недостатньо для повноцінної реінтеграції. Ветеран потребує комплексного супроводу, що охоплює відновлення освітнього і професійного статусу, формування нової соціальної ідентичності та активну участь у громаді. Це актуалізує питання організаційно-педагогічних умов, які забезпечують саме такий підхід.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній науці організаційно-педагогічні умови розглядаються як сукупність чинників, що визначають ефективність освітнього середовища. І. Дарманська (2020) трактує їх як загальні (програмне забезпечення, міждисциплінарна інтеграція) та спеціальні (формування мотивації, ціннісних орієнтирів), зовнішні та внутрішні [1]. Н. Кравченко і Н. Бацула (2023) структурують ці умови за трьома рівнями: макро- (соціальне замовлення, нормативна база), мезо- (розвиток компетентностей) та мікро- (індивідуальна освітня траєкторія) [4].

У контексті роботи з ветеранами С. Леженко і К. Майстренко (2024) зазначають, що ефективна адаптація потребує поєднання психологічної реабілітації, професійної перепідготовки, медичної, соціально-правової допомоги та культурно-освітніх заходів; підхід «рівний – рівному» визнається при цьому особливо результативним [5]. Т. Захаріна (2025) виокремлює соціально-педагогічні умови реінтеграції ветеранів: партисипативну участь інституційних суб'єктів, фокусування на індивідуальних потребах ветерана та цілеспрямоване визначення технологій активізації реінтеграційного потенціалу [2].

Аналіз міжнародного досвіду підтверджує ключову роль педагогічної складової. У США обов'язкова програма Transition Assistance Program (ТАР) поєднує кар'єрне консультування з освітніми модулями, а програма GI Bill забезпечує до 48 місяців повноцінного навчання з покриттям витрат. У Канаді з 2018 року діє Education and Training Benefit – фінансування освіти ветеранів обсягом до 96 549 CAD; оцінювання програми засвідчило, що 80 % учасників підтвердили відповідність навчання своїм потребам [10]. Польська модель акцентує на конверсії військових навичок у цивільні кваліфікації через практичну перепідготовку. Спільна риса цих систем – реінтеграція розглядається як тривалий процес з чітко визначеним педагогічним компонентом.

В Україні нормативну основу для таких умов формує Стратегія ветеранської політики до 2030 року (КМУ, 2024) [3], оновлений порядок професійної та соціальної адаптації (грудень 2025 р.) та Державний стандарт ветеранських просторів (листопад 2025 р.). Важливим кроком стало запровадження освітньої платформи «Освіта для ветеранів» з понад 1 000 навчальних можливостей. Практика ветеранських хабів підтверджує: найвищий рівень задоволеності – 75 % – фіксується там, де психологічна підтримка поєднана з кейс-менеджментом і освітньою складовою [9].

На основі проведеного аналізу нами визначено чотири організаційно-педагогічні умови ефективної соціальної адаптації ветеранів і ветеранок:

1. Міжвідомча координація та інтеграція ресурсів – узгоджена взаємодія державних органів (Мінветеранів, МОН, Мінсоцполітики), громадських організацій та місцевих громад у межах єдиних стандартів і протоколів. Фрагментарність надання послуг залишається однією з головних перешкод для ветеранів [9].

2. Індивідуальний освітньо-адаптаційний маршрут – персоналізований план, що враховує тип і тривалість служби, наявність травматичного досвіду, освітній і професійний бекграунд та особисті цілі. Цей принцип відповідає міжнародній концепції precision rehabilitation –

індивідуалізованої реабілітації з урахуванням потреб і можливостей конкретної людини.

3. Підготовка фахівців до роботи з ветеранами – соціальні працівники, психологи та педагоги, залучені до адаптаційних програм, мають пройти спеціальну підготовку з військово-культурної компетентності. Без неї навіть добре фінансовані програми мають низьку ефективність, що підтверджує порівняльний аналіз [4].

4. Залучення ветеранської спільноти за принципом «рівний – рівному» – ветерани з досвідом адаптації виступають неформальними педагогами для тих, хто тільки починає цей шлях. Такий підхід знижує рівень ізоляції та симптоми ПТСР і активно застосовується у США, Канаді та Польщі [5].

Висновки. Визначені організаційно-педагогічні умови – міжвідомча координація, індивідуалізація освітньо-адаптаційного маршруту, спеціальна підготовка фахівців і залучення ветеранської спільноти за принципом «рівний – рівному» – утворюють цілісну систему, де кожен елемент підсилює інший. Нормативне підґрунтя для їх реалізації вже закладено у Стратегії ветеранської політики до 2030 року та Державному стандарті ветеранських просторів [3]. Перспективою подальших досліджень є експериментальна перевірка ефективності цих умов у практиці конкретних ветеранських центрів та розробка моделі комплексної соціальної адаптації ветеранів і ветеранок у громадянське суспільство.

Список використаних джерел

1. Дарманська І. М. Організаційно-педагогічні умови формування управлінської компетентності майбутніх керівників. Педагогічний збірник. 2020. Т. 17, № 2. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v17i2.36>.
2. Захаріна Т. Соціально-педагогічні умови реінтеграції ветеранів у невоєнний соціум. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2025. Вип. 56. С. 60–64. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.60-64>.
3. Кабінет Міністрів України. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr241209>.
4. Кравченко Н., Бацула Н. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності фахівців. Таврійський вісник освіти. 2023. № 3 (210). С. 46–53. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-46-53](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-46-53).

5. Леженко С., Майстренко К. Інструменти соціальної адаптації військовослужбовців. Часопис. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.4.6>.
6. Forbes D. et al. Clinician Assessed Rates of PTSD and Complex PTSD in Ukrainian Combat Soldiers. Acta Psychiatrica Scandinavica. 2025. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12779173/>.
7. Krüger J. et al. The Reintegration of 5 Million Veterans May Be Ukraine's Next Major Challenge. PRIO. 2025. URL: <https://www.prio.org/comments/1794>.
8. Rating Group, Ветеранський фонд. Портрет ветерана 2025. Київ, 2025. URL: <https://www.ratinggroup.ua/en/news/veteran-portrait-2025>.
9. reSCORE / UNDP. Адаптація до цивільного життя: дослідження серед українських ветеранів. Київ : ПРООН, 2024. URL: https://api.scoreforpeace.org/storage/pdfs/pub_unukr24_veterans-adapting-to-civilian-life_ukr_2208.pdf.
10. Veterans Affairs Canada. Education and Training Benefit. Ottawa : Veterans Affairs Canada, 2024. URL: <https://veterans.gc.ca/en/about-vac/reports-policies-and-legislation/policies/education-and-training-benefit>.

Mariia Lishchenko,

First-cycle (Bachelor's) Higher Education Student

Educational Programme "Social Work"

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Cherkasy, Ukraine

DESTRUCTIVE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE PSYCHOEMOTIONAL STATE OF ADOLESCENTS IN WARTIME CONDITIONS

The article analyzes the destructive impact of social media on the psychoemotional state of adolescents during a full-scale military invasion. It highlights the role of the digital environment as a factor of retraumatization through access to "shocking" content, disinformation, and information-psychological operations. The study examines the vulnerability of the adolescent psyche to manipulative influences, manifesting in increased anxiety, aggression, and the spread of cyberbullying. It is identified that intensive interaction with traumatic content provokes emotional tension and impairs the quality of real-life interpersonal communication. The importance of developing media literacy as a key protective mechanism for maintaining mental health during wartime is